

HAR HALVDAN KOHT PRØVET Å MISTENKELIGGJØRE ULRICH STANG for å dekke over egen handlemåte i de kritiske aprildager?

ULRICH STANG

Til supplering av artikkelen i Folk og Land nr. 36 — skal ytterligere fakta fremføres:

Det eksisterte i Berlin i 1940 en forening av utenlandske militær-, marine- og luftattasjéer — «Verein der ausländischen Waffenattasches

Av
ALEXANDER LANGE

in Berlin». Her møttes de til utveksling av nyheter, etterretninger med videre.

I denne forening var Norge avskåret fra å være medlem, idet Norge var det eneste land i verden (blant de stater som var representert i Berlin), som hadde råd til å la være å holde en militær embedsmann knyttet til sin legasjon.

Selv republikken Panama hadde sin egen militærattasjé i Berlin.

Man vil ha lagt merke til at alle de nyheter som ble ut-

HALVDAN KOHT

vekslet mellom legasjonene i Berlin i de kritiske aprildager nettopp skjedde via de militære embetsmenn ved legasjonene. De kjente hverandre fra den ovennevnte forening. De oppsøkte hverandre regelmessig og fortalte hinannen alt

nytt de hadde erfart. Således gikk den hollandske militærattasjé til sine kolleger ved den danske og den svenske legasjon. I Norges legasjon var der ingen militær kollega å oppsøke.

Legasjonsråd Ulrich Stang møtte den hollandske mili-

tærattasjé Sas rent tilfeldig på en restaurant i lunsjpausen, hvoretter Stang gikk tilbake til sitt kontor og sendte med luftpost den omhandlede rapport av 4. april 1940. Deretter kjørte Stang like til den hollandske legasjon for hos sin derværende kollega, den

Forts. side 4

«Gjennombruddet» i Narvik 9. april 1940

I Dagbladet for 1. oktober d. å. skriver Peder Bendov bl. a.: «Tvert imot oberstens (Sundlos) ordre slo de norske avdelinger seg igjennom de tyske styrkene».

Det har intet som helst med sannheten å gjøre, men er en gjentakelse av hva så mange løgnhalser før ham har forsøkt å innpode folk som ikke vet bedre idet både Bendov og hans likesinnede ganske sikkert mener at også i dette tilfelle blir løgner mer trodd enn sannheten. — Midlene helliger målet. — Løgn og atter løgn er de halmstrå disse holde nordmenn krampaktig henger seg til for lengst mulig å holde seg flytende over vande. —

Hva som angår «gjennomslaget» skal jeg her som øyenvitne berette sannheten:

En av de første steder tyskerne besatte her i Narvik 9. april var jernbanestasio-

Taraldsvikbroen etter veien mot jernbanestasjonen. Jeg tallet dem ikke, men jeg anslo styrken til omlag 150—200 mann.

I samme gåsegangtempo passerte de stasjonen, hvor den tyske vaktpost, som patruljerte fram og tilbake bak stasjonen, tilsynelatende ikke lot seg til å ense dem. Avdelingen fortsatte videre etter

Forts. side 4

Formaliteter og snurrepiperier om en læreransettelse i 12 år

Resyme av lærerproblemet i Førli som har 20. lærer etter krigen

I Flesberg feires det i disse dager et sjeldent skolejubileum. Lærer nr. 20 etter frigjøringa er nå begynt i Førli skole. De fleste av dem har vært vikarer, studenter uten lærerprøve, og dette forholdet skulle vi anta er nokså enestående i sitt slag. Fra 1945 til

Professor Skeie om Høyesteretts store helomvending

En av de nordmenn som mest har bidradd til å oppklare besynderlige forhold i vårt offentlige liv, blant annet den ikke eksisterende Elverumsfullmakt, er avdøde professor Jon Skeie. Ikke alene ble det ikke votert over dette forhold, men Stortinget var i full oppløsning og mange hadde forlatt salen da det ble bragt på bane.

Skeie peker i Aftenposten for 16. februar 1951 i morgennummeret på side to at alle h.r.dommere tok i desember 1940 avskjed på grunn av en strid med okkupanten. Den 25. juni 1942 holdt 11 av disse dommere møte og erklærte at Stortingets myndighet hadde opphørt ved utløpet av den nye valgperiode, **det vil si den 10. januar 1941**, og at det «ikke i kraft av konstitusjonell nødrett» kan «gjenoppstå som statsmakt».

De dommere som da hadde passert aldersgrensen (70 år) ble ikke nedkalt til møtet. En av dommerne, Bonnevie, satt i fengsel.

Etter at det høsten 1945 var holdt nytt stortingsvalg esket det gamle storting 13. november samme år Høyesteretts betenkning i to spørsmål: Om det kunne erklære sin egen funksjonstid endt før 10. januar, og om det nyvalgte storting kunne sammenkalles før 11. januar 1946.

I en redegjørelse av 20. samme måned — svarte retten (mot Einar Hanssens stemme) ja på begge spørsmål.

I sine premisser sa retten, at det i 1936 valgte stortings funksjonstid måtte ansees forlenget på grunn av okkupasjon.

Betenkningen av 25. juni 1942 ble ikke nevnt i rettens svar på Stortingets henvendelse. Dette ble kritisert, da betenkningen ble kjent, skriver professor Skeie.

Ja, dette var en av Høyesteretts største kuvendinger, den hadde det ikke nyttiget noen å påpeke, uten en mann med Skeies helt enestående autoritet.

Frihaug-Osa om Bjørneboes bok

Da Norge ble lagt ut som åte

Av cand. oecon. Leif Sundt

VIII

Hvilke skiebnesvangre følger Om grunnene til disse mangrer denne natten får man et

lagt ut som åte

Av cand. oecon. Leif Sundt

VIII

Hvilke skjebnesvangre følger den britiske marineattasjes besøk i Admiralstaben den 8. april skulle få — vil bli omtalt nedenfor.

I løpet av formiddagen og utover ettermiddagen og natten innløp en rekke alarmende meldinger til Forsvarsdepartementet og Admiralstaben om den store tyske flåte som nå var på frammarsj gjennom de danske farvann. Allikevel ble det ikke fra regjeringens side tatt skritt for å iverksette mobilisering eller sendt ut noen ordre om at minene i Oslofjorden eller utenfor andre viktige havneinnløp skulle legges ut.

Budstikke fra F. B. Røhn, Meldal:

— Ord biter ikke på disse notoriske fiender og forbrytere. Det burde ha vært klart fra først av. Kun positive angrep og motangrep vil føre fram. Og da kommer våre mange sympatisører til å melde seg aktivt i større og større antall både som medlemmer i Forbundet og abonnenter på vårt organ.

Jeg er harmfylt over justismordernes frekkhet, og ventet spent på mottiltakene.

Om grunnene til disse manglende forsvarstiltak uttalte avdøde general Laake i sin forklaring for Undersøkelseskommissjonen av 1945:

«Om ettermiddagen (8./4. var Laake, (Kommanderende General) generalstabssjefen, Kommanderende Admiral og admiralstabssjefen til stede i det hemmelige møte i Stortinget. De to siste hadde også vært i Utenrikskomiteens møte. Laake satt i diplomatloksjen og hørte på hele debatten, men hørte ikke at det var tale om mobilisering av noen av Hærens avdelinger. Han antok regjeringen ville vente. I den forbindelse nevner Laake at når regjeringen ikke beordret minene ut og ikke gikk til mobilisering trodde han at årsaken var den at den — av en for ham ukjent grunn — regnet med at britiske sjø- eller luftstridskrefter ville gripe inn mot en tysk aksjon og stanse den». (UKs Innstilling, bilagsbind II, s. 109).

De av leserne som var i Oslo 8. april vil sikkert huske at byen ble mørklagt ved 24-tiden og at sirenene som varslet forestående flyangrep — ble satt i gang samtidig. Om den dirrende spenning som hersket i Admiralstaben og Kommanderende Admirals konto-

rer denne natten får man et levende inntrykk når man leser marinekaptein Steens nøyaktige konsise skildring av begivenhetene. I «Norges Sjøkrig», bind II, s. 44 skriver han:

«Kl. 00.12 (9./4.) fikk Sjøforsvarsdistriktet ordre fra Kommanderende Admiral (Diesen) om at fjordsperringen Rauer—Bolærne skulle bli lagt snarest mulig. Men da 1. Mineleggerdivisjon ennå ikke var ferdig med å laste inn, klargjøre minene, kunne ordren ikke bli utført på det tidspunkt. Klokkene 0130 kom det imidlertid ny ordre

Forst. side 4

Kjemp for alt hva du har kjært

Om forholdet mellom medlemmer av Frikorps Danmark og befolkningen, som ikke alltid var det beste, utsendte regjeringen i mars—april 1942 en meddelelse, hvori man bl. a. leser følgende: «De frivillige handler ut fra en idé, som bundet så dypt i deres overbevisning at de setter livet inn. Det er alltid verdt respekt at en mann viser seg rede til å sette livet inn for sin overbevisning».

Sitatet er et klart uttrykk for hvor høyt de ansvarlige (danske) politikere satte «nazismen». — Nå, men det er jo også den gang, da Hitlers seire ennå varslet godt. Senere sa man noe annet — også til Frikorpsets medlemmer. Vi legger ikke skjul på at det er politikkerne, som er de skyldige.

Slesvigeren, nr. 2 -- 1957.

Løgn og atter løgn er de halmstrå disse bolde nordmenn krampaktig henger seg til for lengst mulig å holde seg flytende over vande. —

Hva som angår «gjennomslaget» skal jeg her som øyenvitne berette sannheten:

En av de første steder tyskerne besatte her i Narvik 9. april var jernbanestasjonen, hvor de satte ut en vaktpost. Fra mitt hus, som ligger like ovenfor stasjonen, hadde jeg full oversikt over episoder:

Ut på formiddagen ble jeg oppmerksom på en norsk avdeling med geværene hengende i langrem over skuldrene på et geled med rommelig avstand mellom hver mann kom gående i gåsegang fra

om en lærerproblemet i Førli som har 20. lærer etter krigen

I Flesberg feires det i disse dager et sjeldent skolejubileum. Lærer nr. 20 etter frigjøringa er nå begynt i Førli skole. De fleste av dem har vært vikarer, studenter uten lærerprøve, og dette forholdet skulle vi anta er nokså enestående i sitt slag. Fra 1945 til 1949 var det vikarer ved skolen. Lærer Torgeir Flaatrud hadde formelt stillingen til 1949 da den ble fradømt ham i høyesterett. Ved dom i herredsretten var han ikke blitt fradømt stillingen, men de statsborgerlige rettigheter p. g. a. medlemskap i NS fram til 1942. Høyesteretts dom ble omvendt av herredsrettens. I 1949 ble lærer Ødegård tilsatt i Førli, og han hadde stillingen til 1953.

Scharffenberg har sagt

— Hvordan kan skolen spore barna til selvstendig tenkning? Skolen skal ikke forme standardborgere med et ensartet fond av kunnskaper og autoriserte meninger . . . Ethvert barn skulle bli oppdratt like omhyggelig som en kongesønn . . . Kritikken av demokratiet holder stikk, hvis dets tro på menneskene er en villfarelse. Med denne humane optimisme står eller faller demokratiet, den er dets dogme eller rettene sagt a k s i om.

— Den demokratiske statsskikk er den vanskeligste, den mest krevende av alle, den kan bare virke til samfunnets beste hvis folket har et flertall av opplyste, på en gang særpregede og samfølede borgere. Ellers står den i fare for å utarte til demagogi og ochlokrati (pøbelvelde) og derved igjen åpne veien til diktatur. (I Morgenbladet 3. 12. 1947).

— Kommandør Hovdenak forklarte som vitne i krigsretten i Kristiansand at admiral Diesen stoppet mineutlegningen, en offentlig redegjørelse av admiralen er ønskelig. (I Morgenbladet 23. 4. 1948).

— Hvis Norge forsømmer en eventuell anledning til å trekke seg ut av stormaktenes spill, kan Regjeringens og Stortingets politikk i sin blindhet drive det norske folk til slaktebenken.

Frykten for at det norske og det danske folk skal lide den samme skjebne som de baltiske folk har veid langt mer for meg enn hensynet til Stortingets ønske om å hemmeligholde sine forhandlinger 1939—40.

Selvfølgelig forutså jeg en protest fra presidentskapet, den er likegyldig for meg personlig, men den vil bli gagnlig, hvis den kan fremkalle reaksjon fra almenheten mot Stortingets og Utenriksdepartementets hemmelighetskremmeri. (I Aftenposten 18. 1. 1951). (Samlet av A. L.

Fra Oslo skoledirektør (skoledirektørembetet for Tønsberg er det blitt seinere) ble det den gangen skrevet «at Flaatrud ikke kunne godkjennes» til fortrensel for noen av de øvrige tre søkere, men hva som så siden skal skje dersom ingen av disse mottar posten, blir det i første rekke skolestyret som ma ta stilling til».

I 1953 søkte ikke lærer Flaatrud. Av de som meldte seg, var det bare to med lærerprøve, og begge hadde vært medlem av NS. Da ble det tilsatt lærer på konstitusjon, og det ble godkjent av skoledirektøren i Tønsberg. Ingen av de to søkerne tok posten, og det ble konstitusjon av en vikar.

Aret etter søkte Flaatrud og ble ansatt av skolestyrets flertall. Mindretallet anket til departementet, og anken ble tatt til følge. Flertallet anket departementet avgjørelse inn for regjeringa, og der ble departementsavgjørelse stadfestet. Mens dette foregikk måtte det til vikar igjen, og da saka omsider var klarlagt, var det ingen av de andre innstilte lærerne som tok posten.

I 1955 var Flaatrud igjen blant søkerne til Førli skole, og skolestyrets vedtak om å ansette ham ble forkastet av departementet. Årsakene som ble funnet ut, var at tilsynsnevnda i kretsen ikke hadde uttalt seg om stillinga, men latt kretsens uttalelse komme fra kretsmøtet.

Det var den formelle feilen som myndighetene kunne hake seg fast i den gangen. Imidlertid sier

Forst. side 4

Jens Bjerneboes bok «Under en hårdere himmel»

Et knusende klubbeslag mot uhumskhetens torsbilde.

H. S. Trøndelag.

Ja, dette var en av Høyesteretts største kuvendinger, den hadde det ikke nyttet noen å påpeke, uten en mann med Skeies helt enestående autoritet.

Frihaug-Osa om Bjerneboes bok

«Under en hårdere himmel».

(J. W. Cappelens forlag).

Det rusler og går. Sakte men sikkert. Men det måtte altså et 130 år gammelt bokforlag til, før norsk presse åpnet spalteplass for den egentlige vurdering av «rettsoppgjør». Hadde boka kommet på eget eller et lite kjent forlag, så hadde den blitt tiet ihjel, etter gammel god oppskrift og parole. Om den nå kommer til å forårsake storm eller bare frisk kuling vil tiden vise. Hadde den kommet for 9 år tilbake sammen med major Langeland: «Dømmer ikke», så hadde det blitt orkan. —

Litterært sett er det vel majoren og hans 2 barn som er hovedpersonene i Bjerneboes bok, men for 90 prosent av dem som har vært bak piggråden, er det den gamle, rakryggede advokat Leer som er sentrummannen. Det er om hans syn på saken hele det såkalte «rettsoppgjør» har dreiet seg om, og i ham finner vi vår fellesnevner. Enda han har møtet sin sønn som følge av sabotasje-handlinger, vil han ikke være med å «bøye retten». I motstandstrafikken er han igrunnen enig, men han frykter for at ungdommen vil ta skade av den, og da han etter et langt opphold får besøk av sin nevø, Jan, som har vært med på sin siste sabotasjeutfære, får han bevis for at denne frykt ikke er uten grunn.

Det viser seg nemlig, at Jan, denne opprinnelig bra gutten, er blitt så åndelig for-

(Forst. s. 4).

Konsulent

Alle spørsmål vedrørende økonomi, produksjon og omsetning, fra de minste til de største.

«Noen må også ta seg tid til å gruble»

Skriv til

kandidat G. H. T. Holtskog

Adresse Nannestad

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKZAVIS

Ansvarlig redaktør Johannes Kringlebotn

Det gjærer innen våre rekker

Stortingsvalget satte mange tidligere NS på en hård prøve. Skulle vi stemme eller ikke stemme? Ingen direktiver gikk ut, alle sto fritt. Men slik kan det neppe fortsette, spredt fektning duger ikke. Forbundet har riktignok en formålsparagraff hvor det er markert at dets virksomhet er upolitisk, og det er noe vi alle bøyer oss for, men til gjengjeld er det så meget mer aktuelt med **kamp mot nølende politikere**.

Nettopp ut fra dette forhold ble det i høst, i et av våre fyker, rettet en henvendelse til flere av de oppstillede stortingskandidater, for om mulig å bli orientert om deres stilling til oss av samfundet utstøtte. Blant løfteprogrammene valgagn fantes et om **individets rettigheter og frihet**. Hvordan var dette å forstå? Vi har jo blant annet en sterkt ensrettet presse her i landet, -- selv nå 12 år etter krigen, og smått er det med friheten i denne presse! Det er praktisk talt bare friheten til selvforherligelse som der holder til huse.

Det var derfor med god grunn at man forhørte seg nærmere om dette punkt. Henvendelsen innskrenket seg forøvrig ikke til et nakent spørsmål, det dreiet seg om det man i Stortinget kaller et grunngitt spørsmål. Formuleringen berørte sentrale ting i den utvikling som resulterte i 9. april 1940, og tok sitt utgangspunkt helt tilbake til Arbeiderpartiets

forbrytelse av oss om vi hadde verget oss militært i tilfelle av at svenskene hadde angrepet Norge i 1905, kfr. oberst Angels bok *Forbrytelse* (1906). Senerehen i redegjørelsen ble det også henvist til Johan Scharffenbergs bok «Norske aktstykker til okkupasjonens historie» og Einar Masengs bok «1905—1940. En leksjon i maktpolitikk». Konklusjonen var: om angjeldende kandidater ville erkjenne de historiske kjennsgjerninger og gå inn for å få rettet på det vesentlige av uretten som ble begått under «rettsoppgjøret».

Svar kom også fra de mest ærlige, og hjelp ble lovet oss men samtidig ble det antydning at tidens modningsprosess er hovedsaken.

Resultatene var -- som leserne nok har merket seg -- ikke overveldende, og det skal bli spennende å se tingperioden om holdningen til lov og rett vil bli sterkere markert enn tidligere.

Dette med «tidens modningsprosess» bør ikke bli en sovepute. Vi i NS ble kastet for ulvene, og det å få skaden reparert har lite med «modning» å gjøre. Skaden kan bare repareres ved hjelp av manns vilje og ærlighet.

Vi har omtalt nevnte henvendelse så vidt utførlig fordi den er et slående bevis på den voksende utålmodighet som gjør seg gjeldende i våre rekker. Det gjærer langt sterkere

GRUNNLAGET FOR RETTSOPPGJØRET ER KRIGENS FORESTILLINGER - IKKE RETTENS - hevdet h. r. advokat Albert Wiesener i Fritt Forum

Svik og svikt under og etter krigen, var emnet for et avbalansert og beåndet foredrag av høyesterettsadvokat Albert Wiesener i Fritt Forum sist mandag. Møteleder og kommentator var den scenevante Amund Hønningsstad.

Lokalet var stappfullt og det var som en av talerne sa -- symptomatisk for tilstanden i dag (blant intellektuelle?) at debatten hverken bød på amperhet eller sinne, tiltross for at representanter for de to meningsgrupper var i sving. Men så var da heller ingen av okkupasjonsoppgjørets store kanoner tilstede for å forsvare sitt verk som ikke lengre synes å kunne forsvares! Samtlige opptredendes innlegg var kemisk blottet for arroganse og vi-alene-vitementalitet, så det ble -- selv tross Per Vogt -- en harmonisk aften om et meget disharmonisk tema, og tiltross for at både Hans S. og brødrene Lange var i ilden blant mange andre urbane ånder! Hønningsstad selv gikk langt i sin kritikk av oppgjøret, i tråd med sin bekjente artikkel i

sin tid: «I rikets skjebnetime må kaos ikke råde». Noe av det beste som overhode -- etter mitt skjønn -- er skrevet om oppgjøret.

*
-- Jeg tror ikke så meget på menneskenes ondskap som på deres utilstrekkelighet, innledet Wiesener med å si: Jeg tror ikke uten videre på at et menneske er øndt, fordi han er tysker, jøde, eller fordi han er NS. Jeg tror ikke på Wastrupskikkelsen hos Bjørneboe. Jeg tror heller ikke på Judas. Jeg tror at han manglet en forsvarer!

Hva er svik? Det er subjektivt. Det er nok at man bevisst sviker en troskapsplikt. Men Wiesener og samtlige debattanter glemte den avgjørende setning:

Troskapsplikten er gjensidig!

hva nå nærværende referent kan mene med det?

Advokat Wiesener fortsatte: Man har troskapsplikt overfor loven og overfor samvitligheten. Han refererte Odd Eidem, som visstnok har sagt at man bare kan svike seg selv...

Svik er et rent objektivt

forhold -- det å unnlate å fungere adekvat -- ingen behøver å ha noen skyld -- svikt i karakteren er derimot mer betenkelig.

Nødvendig å fremstille NS som svikere.

Fra den annen side måtte det fortone seg som et nødvendig ledd i verdenskrigen å fremstille NS som svikere.

Ved

Major von Knurren

De juridiske sviksbegreper har sitt utgangspunkt i romerrettens dolus, som står for a) svik og b) forsett. Straffelovens kapittel 8 og 9 opererte med et videre sviksbegrep, som rammer uansett den moralske bedømmelse. Det er nødvendig å ramme alle som går på tvers av den lovlige regjering. Man kan ikke sette sitt private skjønn opp mot den lovlige regjering? Men man kan ha aktverdige grunner... I NS fantes hele skalaen fra de mest høyverdige idealister til de verste kjeltninger. Det gjelder for retten å finne ut av deres egne motiver, ikke de andres motiver... Dette er det rettsplikt å sette seg inn i før dommen avsis. Man må føre beviset konkret for at hver enkelt har sveket. Straffeloven av 1902 forutsatte aktverdige motiver og instituerte heftestraft som prinsipal straff etter § 98, og som subsidær straff etter § 86. Wiesener siterte her noen ve-

ring at oppgjøret var et krigsfenomen, intet rettsfenomen. Grunnlaget for det hele var krigens forestillinger.

Krigssynet har vilje til seir -- rettsynet har vilje til rett! Krigen opererer med kollektiv skyld, retten skal granske hjerter og nyrer. Det er ikke avgjørende at man står der og der, men

Hvorfor står du der?

Den krigstanke at er man særlig bra da er man særlig farlig gikk rett inn i domspremissene. Man sverter så lenge man tror på det selv.

Ennå er det noen

som tror at landssvikanordningens fedre satt i bombingene (og med detonerende kopper?) i London og elsket sine fiender så høyt at de satt og spekulerte ut mildere straffer...

Rettsapparatet i Norge

hadde ingen tilnærmedesvis kapasitet for den oppgave man hadde stillet seg for straffing på løpende bånd. Og endatil ble ikke tyskerarbeiderne fanget inn, som Riksadvokaten ville ha med -- ære være ham for det.

Det måtte derfor konstrueres legal presumpsjon for forsett.

Høyesterett har bare sagt at medlemskap kan være nok til fellelse, dermed kunne de to sene hender og la underinstansene klare «bevisene». Så greide SOLEM & CO, resten. Kan underretten i skade for å skrive at tiltalte må t-

høyeste plan, hvor Wehrmachtsjuristene ikke godtok de solidariske ansvar, men frifant....

En umoralsk parole.

Det heter at det skal være ro om rettsoppgjøret, det er en umoralsk parole.

*
Etter Wieseners i sin fremførelse diplomatisk avveiede foredrag -- oppsto en ganske interessant debatt. De argumenter og eksempler som ble anvendt er imidlertid så velkjente for dette blads lesere at vi ikke skal gjenta dem. Særlig ble østlandsbegrepet under okkupasjonen drøftet i relasjon til den som virkelig bisto så det fu slo, men som ikke kunne aksjoneres. Det siktes til storindustrien, blant andre!

-- Virkelig gammel er man først når man liker alle jenter som man ser. (Theo Lingen)

-- Dårlege vaner kan man ikke kaste ut gjennom vinduet. Man må følge dem trappene ned, trinn for trinn. (Erich Maria Remarque.)

-- Dette land minner meg om et nyfødt barn, det er lite og rødt og trenger vår hjelp (Aneurin Bevan's hustru, Jenny Lee, etter besøket i Jugoslavia.)

-- Risøyrenna skal utdypes til 6,1 meter ved lavvann.

-- En kjent dansk misjonsmann ble spurt om hvorledes et bestemt hotell var. Han klarte klassifiseringen på en både elegant og diskret måte. Hans svar lød: Nærmest Essaias 28 20. Da spørgeren slo opp på det nevnte bibelsted,

Stokken bestseller i Trøndelag i år -- Av problem-bøkene går Bjørneboe best

I Trondheim holdt bokhandlerne oppe sist helg, til et såkalt «snuse-i-bøker»-arrangement og publikum strømmet til i store mengder. «Arbeider-Avisa» hadde den anledning en samtale med

grunn hvorpå ~~de~~ bygger» selges mye, og det er stor etterspørsel etter bøker om verdensrommet og romfarter. Det er relativt få «problembøker» i år, men Bjørneboes *on stridte bok* «Under en hårdere

Henvendelsen innskrenket seg forøvrig ikke til et nakent spørsmål, det dreiet seg om det man i Stortinget kaller et grunngitt spørsmål. Formuleringen berørte sentrale ting i den utvikling som resulterte i 9. april 1940, og tok sitt utgangspunkt helt tilbake til Arbeiderpartiets landsmøte 1906, da en taler hevdet at det ville ha vært en

Har Oslos geniale kriminalsjef L'Abé-Lund hatt sykepermisjon?

GIMLEFESTEN

Se annonse i dagens avis.

I utenriksminister Kohts P. M. av 24. september 1940 til alle Londonregjeringens medlemmer heter det:

Sia har den norske regjeringa haldi fast på det standpunktet at ho ikkje vil ha nokon politisk sambandsavtale med nokon framand stat.

Når Londonregjeringens utenriksminister ikke ville ha en slik avtale, hvordan var da hans forestilling om Norge som krigsdeltaker?

Kanskje Olava i NS, som mente at Norge ikke var aktiv krigsdeltaker, hadde en meningsfelle i Koht?

Slik som hun hadde det hos folkerettskonsulent, advokat Harald Holthe, regjeringsadvokat Kristen Johanssen og alle vettuge nordmenn etter kapitulasjonen 10. juni 1940.

Gjør fortgang

med å få spredd prost Hedems «Statsmaktenes revolusjonære forhold til Grunnloven». Send lister til oss over de som bør ha den og beløpet sendes over giro 15028 Forbundet, boks 3214, Oslo. La tredje opplag spredde like hurtig som opplag 1 og 2.

pareres ved hjelp av manns vilje og ærlighet.

Vi har omtalt nevnte henvendelse så vidt utførlig fordi den er et slående bevis på den voksende utålmodighet som gjør seg gjeldende i våre rekker. Det gjærer langt sterkere enn myndighetene synes å være oppmerksom på.

«Stortingspresident Hambro hadde ikkje så varme kjensler for England som eg hadde». (Koht om Koht).

«Alle Kohts kolleger var ikke like overbevist om hans estorientering».

Hambro i Aftenposten.

«Vi hadde ikke vært mange ukene i London før det myldret Mot-Dagister opp fra hver kjennesten».

(Kjent mann til Hambro i London).

EISENHOWER

SA I OKLAHOMA:

Vi har nok forstått at russerne hadde kvantiteten, men nå må vi se opp for det viser seg at de også har kvaliteten! (Undertrykt i norsk presse?)

! Norges livsforsikringer har plass nr. 11 og 12 blant atten sammenlignbare land. En oversikt viser at tilveksten i den samlede livsforsikringssum siste år utgjorde 11 pst. i Norge i forhold til stillingen før. Vi står da like med Nederland, Belgia og Kanada. Nederst på listen kommer Danmark med 6 pst. og øverst Brasil og Japan med 28 og 27 pst. Det siste vidner om en sterk økonomisk oppvekst som først kommer nå i disse landene.

Kjærligheten står ikke for meg som en pantobligasjon, som vil gi en viss årlig rente for resten av livet. — Kjærligheten er en såre sjelden urt. — Jeg gir ikke meget for den godtkjøpsvare som går i handelen med Amors merke.

Alexander L. Kielland.

lag i år — Av problem- bøkene går Bjørneboe best

I Trondheim holdt bokhandlerne oppe sist helg, til et såkalt «snuse-i-bøker»-arrangement og publikum strømmet til i store mengder. «Arbeider-Avisa» hadde i den anledning en samtale med salgssjef Lauvsnes som kunne fortelle at bestselleren i Trondheim er Arne Hamres bok om Martin Stokken. Ellers går en bok som «Aku-Aku» av Heyerdahl meget godt. Påfallende er det at bokhandlerne kan registrere interesse for spørsmål som er oppe i tiden. Kristian Schjelderups bok «Den

grunn hvorpå jeg bygger» selges mye, og det er stor etterspørsel etter bøker om verdensrommet og romfarter. Det er relativt få «problembøker» i år, men Bjørneboes «stridte bok «Under en hårdere himmel» går stekt unna.

Dannelse er ikke det vi har lært, men det vi har tilbake når vi har glemt alt hva vi har lært. Ellen Key.

Den mannen som mengden tror på, eier makten. Fredrik den store.

Dømt - for hva?

I februar 1946 dømte den finske krigsansvarlighetsdomstol åtte av krigstidens ledende finske politikere til lengere frihetsstraffer. Det var tidligere president Ryti, de tidligere statsministre Rangell og Linkomies, tidligere undervisningsminister Kukkonen, tidligere utenriksminister Ramsay, de tidligere finansministre Tanner og Renakka og Finnlands tidligere sendemann i Berlin professor Kivimäki.

Blant de rettsoppgjør som etter krigen fant sted i de tidligere okkuperte og krigførende land, står det finske i en særstilling for så vidt som den menn som her ble dømt, hadde og fremdeles har folkets tillit. De hadde heller ikke begått noen lovovertrædelse i dette ords egentlige forstand. Fra et juridisk synspunkt var derfor prosessen, som vi senere også skal se, bare en farse. Når de likevel ble dømt, skyldtes dette sovjet-russisk diktat og press fra visse innenlandske kretser.

En finsk journalist, Yrjö Soini, utgav nylig en bok om det finske krigsansvarlighets-spørsmål. Boken er nå utkom-

met i svensk oversettelse under titelen «Dömda — för vad?». I Finland ble boken noe av en bestseller. Den fortjener å bli kjent også her i landet, skriver Kåre Herstad i en kronikk i Morgenposten 13. november 1957.

Den 4. september 1944 opphørte ilden i den krig som Finland siden 1941 hadde ført mot Sovjet og på papiret også mot England. Den 19. september ble avtalen om våpenstillstand undertegnet med Sovjet. Artikkel 13 i denne avtale hadde følgende ordlyd: «Finland forplikter seg til å samarbeide med de allierte når det gjelder å anholde og straffe krigsforbrytere».

Ved våpenstillstanden grydde det en ny dag for Finnlands kommunistiske parti, som nå gjenoppsto, og for en mengde misfornøyde og uansvarlige elementer av forskjellige kulører. I november 1944 stiftet noen av disse kretser Det finske folks demokratiske forbund. Samtidig dannet Pasikivi sin samlingsregjering der blant andre kommunisten Urjõ Leino — Hertta Kuusinens mann — var med. I vanlig kommunis-

tisk regi ble det så organisert masse møter med krav om folkedomstoler og strenge straffer for «krigsforbryterne». Med disse mente man de personer som hadde båret ansvaret for Finnlands politikk under krigen.

Etterhvert ble forfølgelsen flyttet over på det parlamentariske plan hvor det ble anmeldt interpellasjoner og fremsatt forslag om en særlovgivning og særdomstoler for å dømme de krigsansvarlige. Regjeringen forsøkte i det lengste å holde stand mot trykket, men måtte etterhvert gi etter. Våren 1945 ble det holdt nyvalg til Riksdagen. Dette førte til at regjeringen ble omdannet. Leino ble nå innenriksminister og dermed øverste sjef for landets politi. Kommunistene fikk nå fullstendig kontroll over statspolitiet. Som en illustrasjon kan nevnes at en tredjedel av statspolitiets embedsmenn hadde sittet i fengsel under krigen for landskadelig virksomhet.

I august fant regjeringen å måtte fremsette proposisjon til lov om straff for de krigsansvarlige. Dette skritt var grunngitt med en henvisning til artikkel 13 i våpenstillstandsavtalen i Londonkonvensjonen om straff for krigsforbrytere ved den interallier-

te domstol i Nürnberg. Til tross for at forslaget ble revet i filler av Høyesterett, Det juridiske fakultet ved universitetet i Helsinki og av riksdagens justiskomite ble det med visse endringer vedtatt av Riksdagen da Pasikivi ellers truet med å gå av. Lovens hovedbestemmelse hadde følgende ordlyd: «Den som på en avgjørende måte medvirket til at Finland i 1941 kom i krig med Sovjet-Unionen eller Storbritannia eller som under krigen forhindrede at det ble sluttet fred, straffes for embedsmisbruk til rikets skade med fengsel inntil 8 år». Ved «skjerpende omstendigheter» var straffen tidsberegnet eller livsvarig tukthus. Videre bestemte loven at sakene skulle pådømmes av en særlig krigsansvarlighetsdomstol med Høyesterettsjustitarius som formann og 14 meddommere hvorav 12 skulle utpekes av Riksdagens valgmanskollegium etter forholdstallvalg. Tiltalsprosmålet skulle avgjøres av Regjeringen.

Til meddommere ble blant andre utpekt Hertta Kuusinen og to andre kommunister. Etterat regjeringen først hadde nedsatt en undersøkelseskomisjon som skulle holde forhør og forberede saken, ble det besluttet å reise tiltale

Det måtte derfor konstrueres legal presumpsjon for forseitt. Høyesterett har bare sagt at medlemskap kan være nok til fellelse, dermed kunne de toe sine hender og la underinstansene klare «bevisene». Så greide SOLEM & CO, resten. Kom underretten i skade for å skrive at tiltalte måtte ha forstått, opphevet HR undertiden dommen. Høyesterett knesatte vanskapningen. Det solidariske erstatningsansvar. Selv en utmerket mann som EMIL STANG (ikke Emil Løvlien) var med på dette. Wiesener forteller fra en tysk krigsrettssak på det

— Risøyrenna skal utdypes til 6,1 meter ved lavvann.

— En kjent dansk misjonsmann ble spurt om hvorledes et bestemt hotell var. Han klarte klassifiseringen på en både elegant og diskret måte. Hans svar lød: Nærmest Essaias 28 20. Da spørgeren slo opp på det nevnte bibelsted, leste han: Sengen er for kort til å strekke seg ut i, og teppet for smalt til å svøpe seg i.

Kanskje livet først begynner, virkelig begynner, når vi er ferdig med kjærligheten?

Helge Krog «Oppbrudd».

mot de åtte forannevnte «krigsledere» for «embedsmisbruk til rikets skade». De tiltalte ble deretter — uten lovhjemmel — arrestert og satt i varetektsarrest.

Hovedforhandlingen fant sted i i tiden 15. november — 2. februar 1946. Justiskansler Tarjanne var selv doktor. Det kom til mange heftige sammenstøt mellom aktor og forsvarsadvokatene som leverte et meget godt forsvar. Alie følte dog, sier Soini, at de tiltalte var dømt på forhånd. De var blitt plukket ut som syndebukker.

Dommen skulle ha falt 18. februar 1946. Den forelå da også ferdig, men domsavsigelsen ble likevel utsatt. Dette skyldtes at domsresultatet på en eller annen måte hadde sivet ut og at dette så på et eller annet hold ikke ble funnet tilfredsstillende. På et hemmelig møte med domstolen 18. februar leste rettens formann opp et håndskrevet udatert og usignert dokument hvoretter generalløytnant Savonenkov skulle ha meddelt at Ryti, Tanner, Rangell, Linkomies og Kivimäki etter kontrollkomisjonens mening burde dømmes til en straff på mellom 5 og 10 år, og at dommen inntil videre ikke burde offentliggjøres. Det innkom også andre anony-

Hvorfor må landssvikglossen daglig hamres inn?

I den ensrettede norske presse har det hele tiden vært følt som en nødvendighet å søke å overbevise almenheten om at okkupasjonsoppgjøret stort sett ble helt riktig og lovlig avgjort. Disse bestrebelsene har fått et stadig mer krampaktig preg — jo lengere tid det er forløpet etter den åpenbart ikke så uimotsigelige straffedom, og jo mer innvendingene mot oppgjøret fra landets mest fremstående og uengasjerte jurister og personligheter har fått tid til å virke.

Ellers er det jo ikke skikkelig at man hele livet benevner i pressen en mann som underslager, fordi om vedkommende har fått en tilsvarende dom engang. En tyv, en drapsmann, eller en morder presenteres heller ikke i pressen i all sin dag som sådan.

Men når det gjelder den politiske etikett «landssvik», som er søkt klistret på et stort menneskekompleks i vårt land — så ser man ikke minst i Dagbladet, at denne etikett søkes gjort permanent.

Det synes som om slike organer finner det nødvendig stadig å banke denne glosen inn! Som bekjent hadde

BERGGRAVS MARTYRIUM

I en Osloavis står å lese for 15. mai 1945: «I en pressekonferanse i går fortalte biskop Berggrav om hvorledes han rømte fra interneringen i hytten ute på Asker, som var vaktet av 7 mann. Han hadde på forhånd avtalt flukten med NS-vaktsjef Herman Uglem, og vaktene som ble bundet med klessnorer. Hele tiden hadde biskopen vært i kontakt med den frie kirkeledelse og med hjemmefrontens ledere. Således hadde

«landssvik» faktisk og praktisk intet med straffelovens § 86 å gjøre, intet med virkelig effektiv bistand til okkupasjonsmakten («fienden») å bestille.

De som utførte disse ting er stort sett ikke straffet, derimot er de ikke sjelden dekorert eller forfremmet. Folk som mishandlet, røvet, stjal, myrdet, plyndret boer — er ikke rørt, hvis de forbrøt seg med «riktig» politisk fortegn, eller kunne mobilisere «forbindelser».

Konferer også med storindustriens virkelig krigsviktige støtte til den tyske krigspotensial.

— Å motarbeide sitt eget lands forsvar med krig for øye, er jo ikke bra, selv om det gjøres i klassekampens navn, slik som f. eks. Einar Gerhardsen og Oskar Torp gjorde det, og ble straffedømt for.

Men hvem av oss frontkjempere ville hele livet gå og kalde Gerhardsen og Torp for forsvarsnedbrytere, og derved søke å stemple dem

som en slags militære landsforredere?

«VI MENN» har i nr. 12 — 1957 en liten advarsel til rette vedkommende: Vi gjengir den her:

«I Norsk Presseforbunds råd og veiledning til sine medlemmer — et særtrykk i pressekortet — heter det «Vær også ytterst varsom med å trekke frem igjen eldre, sante forgåelser . . .» Det bør være en selvsagt ting at man ikke under navns nevne trekker frem forgåelser som kan skade en person som har sonet sin straff og er blitt en lovgodt borger. I spesielle tilfelle har den tidligere dømte her også fått rettens medhold, som det hendte ved forbudet mot fremvisning av filmen «To mistenkelige personer» i den opprinnelige versjon.

Det er altså forbudt å kalle S. og M. for lensmannsmorre, mens et NS-medlem som solgte knekkebrød til tyskerne, hele sitt liv fritt kan kalles landssviker.

Potemkin

Ærekrenkende roman om landssvikoppgjøret

Jens Bjørneboe:

«Under en hårdere himmel».

J. W. Cappelen.

Hva slags mennesker var det som ble «nazister» under krigen, hvorfor ble de det og var behandlingen av dem etter krigen rettfærdig? Dette er spørsmål som har opptatt mange i etterkrigsårene, og det er dette som er hovedmotivet i Jens Bjørneboes roman

Dersom han ikke holder seg til faktiske forhold, må nemlig boken karakteriseres som en av de groveste litterære slyngelstreker som er begått i vårt land.

Bjørneboe forteller om hvordan den gamle arresterte majoren som klaget over sinerter i underlivet, i stedet for å få legetilsyn, ble beordret ut på straffeeksesis og åling i pukkestein, og da han

«nei», for å få foreningen til å stemme «nei». Alt kommer an på virkningen. Alt er teknikk. Vi behøver ingen borgerkrig. Vi er lenger enn noen aner! Vi skal lage revolusjon etter helt parlamentariske metoder og du vil bli skuffet hvis du håper på gatekamper.

Slike menn hvis yndlingsord var «hensiktsmessig» og hvis eneste mål var å erobre personlig makt var det som satt i London og Stockholm og planla hvordan det skulle bli etter frigjøringen, hevder Bjørneboe.

Og Wastrup kommer tilbake og blir statsråd, og man sitter igjen med en følelse av at denne Wastrup ikke er noen ringere enn tidligere justisminister Oscar Gundersen. Men jeg nekter å tro at bildet er ekte, og jeg skulle gjerne like å vite hensikten med denne djevlelske skildringen.

«Afrodites ø» med arresterte tyskerpiker fra 17 år og oppover og hvor en kvinnelig psykiater, som for øvrig er advokat Wastrups konkubine, etter oppdrag fra helsedirektøren driver med omskolering og psykologisk testing, synes meg også noe skummel. Dersom Bjørneboe her forteller sant — dersom vi har hatt noe som ligner på Afrodites ø — blir det nødvendig med en utredning fra helsemyndighetene. I motsatt fall er Bjørneboes skildring utlilgivelig.

Under arbeidet med denne boken har Bjørneboe vært altfor opptatt av litterær angrepskamp — og det merkes tydelig. Personene får liksom ikke noe selvstendig liv. De står der som illustrasjoner til en lang kampartikkel. Dersom Bjørneboe hadde latt blodet få løpe litt og så tatt manuskriftet for seg på nytt, er det ikke sikkert vi ville ha fått med alle de sjofle angrepene på vårt rettsvesen og ro-

Selskapsklubben Gimle

avholder sin årlige store festaften med dans på «Kongen» lørdag den 7. desember kl. 19.30. Kuvertpris kr. 35.00 pr. person. Påtegning innen 3. desember ved innbetaling av kr. 20.00 pr. person enten til postgiro nr. 10337 eller til Johansens Tob.forr., Teatergt. 6, Oslo.

Festkomiteen,

Vær tidlig ute med julehilsener i år!

Send inn til giro 16450 Folk og Land — med tekst til julehilsen.

Pr. hilsen kr. 10,00.

F & L.

Undertegnede har overtatt RODELØKKA LEKETØY- OG KORTEVARE- FORRETNING

som anbefales på det beste. Gøteborggt. 11, telefon 370550.

Gjertrud Parow.

Ny roman av Astrid Berge

«Mens korset sto skjult».

Pris kr. 17.50 innb. + porto. Bestilling sendes fru Berge, adr. Økernv. 255 b, Arvoll pr. Oslo.

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag.

Inneh. ALF T. LUNDE,

Mosseveien 8

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

God tanke!

La Fyresdal være stedet hvor du tilbringer din ferie, sommer som vinter, jul og påske iberegnet. Godt skitereng og godt opphold. Apent hele året.

Velkommen til Turistheimen Fyresdal. Tlf. 50. Innehaver Gunnar Valle.

Årets julegave:

Det store epos til minne om Vidkun Quisling!

«Laurbærkransen», et dikt av Kai Normann. Pris kr. 10.—, som kan innbetales over min postgirokonto 622 69. Fåes også kjøpt i Forbundet.

Kai Normann, Ny Hellesund.

Det gjelder våre krigsinvalidider

Vi ber deg være med oss i hjelpen for våre krigsinvalidider. Send ditt bidrag, stort eller lite, til:

HJELPEORGANISASJONEN

for frontkjempere.

Postboks 1407 V, Oslo.

Postgirokonto 18070.

Benytt postgiroinnbetalingskort, det er enklest og billigst.

Kontormaskiner

for allslags bruk, bl. a. lette regnemaskiner for bruk på reise og utarbeide. Brosjyrer sendes på anmodning.

Hauser kulepenner

i forskjellige farver med innlegg i lysekte sort, blått og grønt. Kr. 3.50 pr. stk. Ved bestilling av minst 5 stk. sendes portofritt oppkrav.

Kan påtrykkes tekst. Tilbud sendes på anmodning

mar 1940. I en pressekommentar i går fortalte biskop Berggrav om hvorledes han rømte fra interneringen i hytten ute på Asker, som var vaktet av 7 mann. Han hadde på forhånd avtalt flukten med NS-vaktsjef Herman Uglem, og vaktene som ble bundet med klessnorer. Hele tiden hadde biskopen vært i kontakt med den frie kirkeledelse og med hjemme-frontens ledere. Således hadde han flere ganger illegalt reist til Oslo maskert etter beste oppskrift. Det var den 2. april 1942 Berggrav ble arrestert, men allerede den 16. april ble han overført til sin hytte på Asker, hvor han satt helt til flukten den 16. april i år». Ja, nazismen» var grusom mot enkelte av sine gamle venner —

me meddelelser. Alt dette resulterte i at flere av rettens medlemmer forandret sine tidligere vota.

Ved en endelig dom ble Ryti dømt til 10 års tukthus, og de øvrige tiltalte til fengselsstraffer varierende mellom 6 og 2 år.

Rettens flertall fant at de tiltalte ved transittavtalen med Tyskland av 22. september 1940 og ved å samtykke i at tyske stridskrefter ble forlagt på finsk jord på en avgjørende måte hadde medvirket til at Finland den 26. juni 1941 kom i krig med Sovjet-Unionen, og at de ved å bryte diplomatiske forbindelser med Storbritannia og ved å innta en negativ holdning til Storbritannias ultimatum av 28. november 1941 på en avgjørende måte hadde medvirket til krigstilstanden mellom Finland og Storbritannia. Flertallet fant det også godtgjort at noen av de tiltalte ved sin stillingtagen til de fredsølere som ble fremsatt under krigen, hadde forhindret at det ble sluttet fred.

En minoritet på 4 dommere fant at samtlige tiltalte måtte bli å frifinne, og straks settes på frifot. Mindretallet anførte at Finland ved krigsutbruddet var i en tvangssituasjon, og at det ikke var godtgjort

mel». J. W. Cappelen. Hva slags mennesker var det som ble «nazister» under krigen, hvorfor ble de det og var behandlingen av dem etter krigen rettfærdig? Dette er spørsmål som har opptatt mange i etterkrigsårene, og det er dette som er hovedmotivet i Jens Bjørneboes roman «Under en hårdere himmel» som er kommet ut i høst.

Boken er ment som et flam-mende angrep på rettsopp-gjøret med våre landssvikere, og de beskyldninger han kommer frem med er så ærekrenkende for hele det norske folk at man har krav på beviser.

at transittavtalen og forlegningen av tyske tropper sto i årsakssammenheng med krigen. Krigen ble faktisk innledet med russiske flyangrep mot finsk territorium. Det ble også fremholdt at Finlands svar på det engelske ultimatum hadde vært så positivt at det burde ha tilfreds-stilt britene.

Samtlige domfelte måtte sone straffen, bare Ryti ble benådet i mai 1949 på grunn av en uheldelig sykdom.

Krigsansvarlighetsprosessen var således en ren politisk affære. Den virker særlig motbydelig, sier Soini, fordi den fant sted i et demokratisk land med høy rettskultur. Saken var også klart rettsstridig. Særdomstoler er uttrykkelig forbudt i Finlands grunnlov. Ingen straffelov kan, som det her skjedde, gis tilbakevirkende kraft. Dommen var også et brudd på prinsippet om likhet for loven for så vidt som de tiltalte ikke var eneansvarlige for Finlands politikk under krigen. De viktigste beslutninger var nemlig blitt bifalt av en enstemmig Riksdag.

Kjenner man seg igjen?

Hva sier advokat Wastrup?

lig boken karakteriseres som en av de groveste litterære slyngelstreker som er begått i vårt land.

Bjørneboe forteller om hvordan den gamle arresterte majoren som klaget over sinerter i underlivet, i stedet for å få legetilsyn, ble beordret ut på straffeekseris og åling i pukkestein, og da han ble liggende på kaserneplassen, stakk bare vaktene ham bak med usikrede maskinpistoler. Vaktene hadde i det hele ikke kjennskap til de våpen de hadde fått utlevert, og når de så fangenes ansikter i cellevinduene skjøt man etter dem.

Vaktene hadde også moro av å la den gamle mannen forsøke å løpe rundt plassen mens de skjøt rundt føttene hans. Han dør i fengslet for saken hans kommer for retten.

Om behandlingen av tyskerpøkene heter det at de ble vekket om natten og vaktmannskapene plukket ut de peneste for avlusing. De ble tatt med på kontoret hvor de var utsatt for ydmykelser som er verre enn voldtekt.

De arresterte frontkjemperne ble stilt med ansiktet mot veggen til de falt sammen, de fikk noen timers hard straffeekseris og det ble skutt etter dem når de skulle på do.

«Men bortsett fra dem som drepte seg, tok fangene bare litt skade her og der av støvelspark og lignende».

Hele rettsoppgjøret er satt i sving av jerngarden fra «Daggry» heter det et steds, og «Daggry» er det ikke vanskelig å avsløre som den sosialistiske bevegelsen «Mot Dag».

En viss advokat Wastrup — også kalt Lillesatan — har i tiden før krigen drevet politisk arbeid blant gymnasiastene. Han dannet et upolitisk elevforbund for at man skulle lære foreningsledelse og møteteknikk. For som han sier: «Men først må dere lære å si «ja» når dere mener

grepkamp — og det merkes tydelig. Personene får liksom ikke noe selvstendig liv. De står der som illustrasjoner til en lang kampartikkel. Der-som Bjørneboe hadde latt blodet få løpe litt og så tatt manuskriftet for seg på nytt, er det ikke sikkert vi ville ha fått med alle de sjofle angrepene på vårt rettsvesen og romanen ville kunstneriske uten tvil ha vunnet på det.

Bjørneboe er jo ikke den eneste i dette land som er oppmerksom på at det ble begått overilte og dumme ting i de første frigjøringsdagene og at heller ikke rettsoppgjøret ble slik som mange nordmenn hadde tenkt seg det. Hadde han derfor tatt opp problemene og laget en roman om den uten så mange for-tegninger og overdrivelser, kunne den ha tjent til å åpne opp for en større forståelse og bidratt til økt toleranse blant dem som fremdeles går rundt og nærer sitt glødende hat til dem som trådte feil.

Betenkelig synes jeg det er at Bjørneboe har tilegnet sin bok «dem som er for unge til å være medskyldige». Uten noen annen bakgrunn enn denne boken vil vi nemlig få et usant og forvrengt bilde av situasjonen både under og etter krigen, og den kan så en mistilitt til den norske rettsstat som ikke er av det gode.

Dem som derimot må ha grunn til ettertanke til den forgangne tiden er nettopp dem som er gamle nok til å være skyldige — enten de nå er det eller ikke. For dem kunne boken hatt en mening.

Øystein Skarheim.
i Dagbladet «Tromsø».

I nr. 38 bringer vi inspektør Alvin Westerbotn's rammende svar på ovenstående. Red.

«Det hele er ingenting».

Den som er misunnelig, innrømmer dermed sin underlegenhet. Latinsk ordspråk.

adr. Økernv. 255 b, Årvoll pr. Oslo.

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag.

Inneh. ALF T. LUNDE,
Mosseveien 8
Tlf. 68 88 17, priv. 87 07 79

Bøker De bør lese!

Generalauditør Pürschel: «Rett kurs». Heft. kr. 14.00.

Senator J. R. McCarthy: «Den forspildte Sejr». Heft. kr. 11.00.

Erik Lærum: «Suez — Ungarn — Polen — Cypren» Hefte kr. 7.00.

Generaladmiral a. D. Hermann Boehm: «Norge mellom England og Tyskland. Innb. kr. 16.00. (Ventes 1 oktober).

Jens Bjørneboe: «Under en hårdere himmel». Innb. kr. 25.—.

Boka er en sviende kritikk av landssvikoppgjøret.

Forøvrig alle årets nye bøker

P. THJØMØE,

boks 122, Stavanger.

Tlf. 21133 — Gironr. 64042.

Daglig friske blomster

KRANSER til alle priser

SYNNØVELIE

Blomsterforretning

Frognerveien 30, Oslo

Tlf. 44 22 30

Bruk
FOLK OG LAND
til dine
annonser

Hauser kulepennner

i forskjellige farver med innlegg i lysekte sort, blått og grønt. Kr. 3.50 pr. stk. Ved bestilling av minst 5 stk. sendes portofritt oppkrav.

Kan påtrykkes tekst. Tilbud sendes på anmodning

Masseartikler i keramikk etter bestilling

Hengemapper med forstørrende fane

KAN PÅTA MEG REPRESENTASJON I OSLO

BERTEL BRUN
Postboks 40 17 Oslo.
Tlf. 60 15 70.

Annelise Parow

TANNINSETNING

Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lademoen kirke - Voldsminde

Tannlege

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2

Telef. 44 43 33

Kavring

1 kg sukker + 1 kg kveite-kavring, 4½ kg's familjepakning kr. 10.— fritt tilsendt mot forskuddsbetaling.

LITTEBERGEN BAKERI,
Litlebergen.

FOTO

Reproduksjon etter gamle fotografier, samt alle slags fotografiske oppdrag for øvrig, utføres ekspedit og fagmessig.

Haug-foto

Bolteløkken Allé 10

Telefon 60 01 00 - Oslo.

JUSTUS VERICULTOR:

Den norske kapitulasjon

10/6 1940

og

Krigføringsproblemer

1940/45

A. Lange: «Boken vil hevde sin plass i bokhyllen til enhver tid».

Fåes i Kiershowsgt. 5/1, og i Teatergt. 6 (Johannesen).
Pris kr. 5.—.

Urmaker

R. Gjessing

Torvet — Tlf. 83 25 07

DRAMMEN

Fra nu til jul

To tyske studenter ber om hjelp til husvær fra nå til jul. Kan bo sammen.

Bill. mrk.: «Snarest».

Med lov skal
land bygges!

FOLK OG LAND

og folkebedraget
9. april oppklares!

Den tyske opprustning

Vanskeligheter med rekrutteringen og strid om våpentypene

De nyeste opplysninger fra Vest-Tyskland tyder på at det går adskillig tregere med den tyske opprustning enn forutsatt — og ventet. Tidlig i 1956 uttalte daværende forsvarsminister Blank at Tyskland ville oppfylle rammeprogrammet for NATO: 96000 mann i løpet av 1956 — på dagen og på den siste soldat. Dette gikk ikke i oppfyllelse, og nå, vel halvannet år senere, er det fremdeles ikke stillet til NATO's disposisjon mer enn 110 000 mann fra Bundeswehr, fordelt på alle tre våpenarter. Styrkene omfatter 3 infanteridivisjoner (mindre enn lovet), skjønt det er mulig at det vil være ferdigutrustet to panserdivisjoner og noen avdelinger flybårne tropper pluss fjeiltropper innen utgangen av 1957.

Britiske iakttagere har søkt å analysere årsakene til «forsinkelsene». Når det gjelder tysk organisasjonstalent og raskhet er man ellers ganske forvent. Ifjor begynte strømmen av tidligere Wehrmacht-offiserer å vende tilbake til Bundeswehr. Der er således stort sett ikke oppstått noen mangel på høyere ofiserer. Alle med rang av oberst eller høyere er blitt grundig gransket av Bonn-regjeringens

Frihaug-Osa —

(Forts. fra s. 1).

kvaklet etter påvirkning av en jurist, med tilnavnet «Lillesatan» at han vil ha onkelens

militære personal-kontor.

Når så mange offiserer fra før 1945 har meldt seg til ny tjeneste tilskrives det den militære tradisjon. En britisk kommentator sier at tyske offiserer faktisk liker garnisonstjeneste, og at det er meget alminnelig at de gir opp bedre betalte og mer behagelige sivile stillinger for atter å kunne trekke i uniform.

Forbundsrepublikkens mål å skape en «virkelig demokratisk hær», og at Bundeswehr ikke under noen omstendighet må tillates å bli en stat i staten — som Wehrmacht hadde så lett for å bli. Der må til enhver tid herske full parlamentarisk kontroll med de væpnede styrker. Man understreker at når så mange tidligere offiserer er vendt tilbake til uniformen, er det et utslag av «profesjonisme», og ikke av militarisme. Dette siste er vel kanskje en noe for generell betraktning, men i mange tilfelle er det nok riktig.

Hva det har skortet på er å fylle kadrene av yngre offiserer. Der er rikelig tilgang på eldre folk, likeså av ganske unge, men en følelig mangel på menn til mellom-stillingene. Det tar tid å utdanne offiserer, og det tar også noen år i garnisonstjeneste før de er velegnet som kompaniførere, bataljonsførere o. l. Bundeswehrs høyere krigsskole er i Koblenz, der det i en «Schule für innere Führung» (at

blitt tatt inn.

Det vanskeligste er ikke de fysiske krav — som forøvrig er meget strenge, her som i alle lands flyvåpen — men mangelen på kunnskaper, særlig i engelsk, som er NATO-styrkenes tekniske sprog på området. Det sies rett fram at strykeprosentens nesten katastrofale omfang i første rekke skyldes at engelskkunnskapene er for små.

Forøvrig blir endel av pilotene og mekanikerne trenet i USA og Kanada, men akkurat i høst overtar tyskerne selv den store flybasen i Fürstfeldbruck fra amerikanerne. Her er der muligheter for utdanning av 600 mann samtidig.

Hva de motoriserte styrker angår, er det oppstått visse rivninger mellom de tyske myndigheter og de allierte leverandører av krigsmateriell — Tyskland har jo ikke adgang til å produsere våpen. For de høyere offiserer, sier en engelsk observatør, står felttoget i Øst som krigens sentrale, og de baserer sin oppfatning av hva som først og fremst trenges på det man hadde bruk for i krigen mot Sovjet-Unionen. De fleste er overbevist om at nederlaget i 1944 i første rekke skyldtes mangel på lette og spesielt mobile tanks. De ønsker derfor ikke å bruke hverken den meget tunge britiske Centurion eller de to tunge amerikanske M 47 og M 48, skjønt Bundeswehr har anskaffet en del M 48 for treningsformål. Disse tunge tanks synes tyskerne er for svære, for langsomme og bruker alt for me-

Da Norge ble lagt ut som åte —

Forts. fra side 1

fra K. A. om at fjord-sperringen likevel ikke skulle legges ut før på nærmere ordre, fordi det kunne ventes britiske sjøstridskrefter i Oslofjorden». (Utøvet her).

«Arsaken til at K. A. tilbakekalte ordren var følgende: Omtrent kl. 0100 (9.4.) fikk admiralstabssjefen besøk av den britiske marineattasje i Oslo, admiral H. B o y e s, som spurte om det var lagt miner i Oslofjorden».

«På dette spørsmål svarte admiralstabssjefen, etter å ha innhentet K. A.s bemyndigelse til det: «Nei». Etter å ha fått dette svar spurte marineattasjen videre om han således kunne meddele det britiske admiralitet at Oslofjorden var fri for norske miner. Til det svarte admiralstabssjefen med K. A.s samtykke: «Ja». Etter å ha mottatt dette svar forlot admiral Boyes Admiralstaben.

«K. A. og admiralstabssjefen kombinerte den britiske marineattasjes forespørsel med en meddelelse som han om formiddagen 8. april hadde gitt i Admiralstaben om at en britisk flåtestyrke var på vei for å møte de tyske sjøstridskrefter som var på frammarsj i de danske farvann og som Adm.ralstabens etterretningsavdeling alt hadde fått medinger om. Og begge kom til den slutning at det var grunn til å tro at britiske sjøstridskrefter ville trenge inn i Oslofjorden natten mellom 8. og 9. april».

«Kommanderende Admiral bestemte derfor at fjordsperringen foreløbig ikke skulle bli lagt, for at minene i tilfelle, ikke skulle innskrenke

innløpet til Oslofjorden — var på dette tidspunkt ren ønsketenkning.

Hvilken slutning kan man så trekke av ovennevnte faktiske opplysninger? Dessverre ikke noen annen enn at man på ledende hold i Storbritannia den gang gjerne har sett, at de tyske krigsskip, — som man visste nå befant befant seg på full frammarsj mot Oslo-området — skulle få fri bane. Man har med andre ord ønsket at tyskerne skulle få anledning til å gjennomføre invasjonen av Syd-Norge mest mulig uhindret.

Motivet som har ligget til grunn for den britiske marineattasjes henvendelse til de norske marinemyndigheter 8. og 9. april, — og som umulig kan ha skjedd uten med det britiske admiralitets vitende — må ha gått ut på å avlede nordmennenes oppmerksomhet fra mineutlegningen, og dernest på å styrke norsk motstandsvilje mot det ventede tyske angrep ved å stille hurtig britisk hjelp i utsikt. For derigjennom å binde flest mulig tyske stridskrefter. Dette til trots for at man på britisk side må ha vært på det rene med at en hjelpeaksjon, som også omfattet Sør-Norge, — på dette tidspunkt var utelukket av sjømilitære grunner. **Leif Sundt.**

Formaliteter —

Forts. fra side 1

landsskolelovens paragraf 28, nr. 2 at «tilsynnemnda skal gis høve til å seia si meining om søkjarene». Tilsynnemnda hadde hatt høve til å uttale seg, men benyttet seg ikke av retten. Så den formelle feilen stakk ikke så veldig

«Gjennombruddet» — Koht - Stang —

Forts. fra side 1

den gamle Kirkegårdsvei forbi kirkegården, hvor de så gikk ned på jernbanelinjen og fortsatte etter denne videre oppover. Jeg iaktog hver detail til avdelingen forsvant bak svingen ved Orneshaugen.

Jeg forundret meg over denne eiendommelige affære, men kom til at tyskerne måtte ha gitt sin tillatelse til at de kom seg ut av byen, særlig da den tyske vaktpost ved stasjonen ikke på noen måte reagerte.

Senere ble det fortalt at avdelingen etter overgivelsen var samlet i skolegården på Frydenlund, og da ingen ordre forelå ble de enige om å søke seg ut av byen på en eller annen måte. De valgte så den lite trafikerte Finnebekkvei—Taraldsvikbroen og videre som foran nevnt.

Hverken av den ene eller den annen part ble det løst et eneste skudd.

Dette er sannheten om episoden. Men Bendov og konserter kaller det «å slå seg igjennom».

At omhandlede norske avdeling et par dager senere fikk en sørgelig skjebne på Bjørnefjell er en sak for seg.

Ottar Trældal.

ny frisk. To søkere med lærerprøve meldte seg, deriblant Flaaturd.

24. juni ble Flatrud tilsatt med sju st., Nils Lohne hadde tre stemmer og fem stemte for noe annet. Skoledirektøren godkjente heller ikke dette, og han ville heller ikke tilrå at Lohne som har vært NS, ble ansatt. Skoledirektøren sa da at «skolestyret kan da enten utlyse posten på nytt el-

Forts. fra side 1

hollandske legasjonsråd, å forhøre seg om hvorvidt denne kunne bekrefte, eventuelt supplere de meddelelser som den hollandske militærattasje hadde gitt Stang under lunsjen. Heller ikke den hollandske legasjonsråd nevnte noe om rykter angående mulige angrep på Norge. Tvertimot fremholdt han — på samme måte som militærattasjen hadde gjort overfor Stang — at det var Holland som i første rekke var i faresonen.

Om aftnen den 4. april gikk den danske marineattasje kommandørkaptein Kjelsen til minister Scheel i det norske legasjonshus, og mente at det også forelå rykter om mulige angrep på det sørlige Norge. Denne melding ble videresendt til Utenriksdepartementet i Oslo tidlig om morgenen fredag den 5. april, og kom frem til UD i Oslo samtidig med rapporten av 4. april som var sendt med luftpost.

Disse meldinger mottok altså det norske UD tidlig fredag formiddag den 5. april. Men — etter hva senere er fremkommet — ble disse meldinger ikke gitt videre til Stortinget før mandag den 8. april.

Det tør ligge i sakens natur at jo mer den daværende utenriksminister Koht kan få kastet av smuss og mistenkeligjørelse på legasjonsråd Stang, — desto sterkere vil Koht føle seg under sitt «forsvar» av sin merkverdige handlemåte i ovennevnte forhold.

Det bør i denne forbindelse også presiseres, at alle de nordiske legasjoner — men ikke

stort sett ikke oppstått noen mangel på høyere offiserer. Alle med utdanning og erfaring høyere er blitt grundig gransket av Bonn-regjeringens

Frihaug-Osa —

(Forts. fra s. 1).

kvaklet etter påvirkning av en jurist, med tilnavnet «Lillesatan», at han vil ha onkelens bifall til, at der må bli fastsatt «3 lovløse dager» etter krigen, eller i det minste må man da kunne skjære ørene av alle nazistene. —

Den samtale, som blir følgen av denne henvendelse, er bokens mest verdifulle avsnitt. Her skal bare anføres den gamle advokats sluttningens bemerkning: «Etter krigen skal Norge vise verden hva som er de små nasjoners oppgave: Å være en uomstøttelig festning for humanitet, for menneskeverdighet og for rettsbevissthet. Jeg vet at vi skal klare dette. Aldri skal du oppleve å se lover få tilbakevirkende kraft, aldri skal du se dødsstraff innført, eller norsk lov skjøvet tilside for hevnooppgjør. De små nasjoners verdensoppgave er å vokte kulturens ånd — ikke å vise at vi kan være like korrupte som de store» —

Forfatterens raljering over sjøfartsministeren burde vært spart. Hva han oppnådde i sin kamp mot okkupanten vedrørende vår flåte turde nå være ganske velkjent. Han fikk jo spare milliarder for landet. At han ved siden herav kan se tilbake på 17 års plettfriføring av Norges stolteste skute, burde frita ham for å bli fremstilt som en narrifas. —

Men slikt er jo biting. Boka er god, den, og kan leses med utbytte av begge de «stridende parter». Og nettopp som følge derav burde den bli Capelens bestseller i år.

Hvorom allting er: Vi sender forfatter og forlag vår beste takk, og ønsker dem velkommen igjen.

Ivar Frihaug-Osa,

Der er rikelig tilgang på eldre folk, likeså av ganske store mengder menn en følelig mangel på menn til mellom-stillingene. Det tar tid å utdanne offiserer, og det tar også noen år i garnisonstjeneste før de er velegnet som kompaniførere, bataljonsførere o. l. Bundeswehrs høyere krigsskole er i Koblenz, der det i en «Schule für innere Führung» (et noe alarmerende navn!) utdannes bataljonssjefer, stabsoffiserer og høyeste grader av underoffiserer. Alt dette er altså profesjonelle soldater.

Hva vernepliktige offiserer angår er der visse vanskeligheter med rekrutteringen, mens ganske mange tidligere vernepliktige fra Wehrmacht har stillet seg til disposisjon. De tyske oppgaver over de ferdig utdannede styrker er også av andre grunner noe for optimistiske. De divisjoner som rapporteres «ferdige» sies å være bare 70 pst. fulltallige, og disse avdelingene anses ikke å være i full kampdyktig formasjon før engang i 1959. Det opplyses at på grunn av mangelen på vernepliktige offiserer er der kompanier som har bare to offiserer.

Vanskeligheter er oppstått også som følge av mangel på ekserserplasser og forlegninger. Tusener av brakker er fortsatt i bruk som boliger for flyktingene fra Østsonen, og mange av de best utstyrte av dem, huser fremdeles allierte soldater.

For flyvåpnets vedkommende er også oppstått uforutsette hindringer. Der hersker meget strenge opptagelsesbetingelser, og hittil er bare 10 pst. av de som har meldt seg

Den moderne sivilisasjonens mål er å leve i en verden uten murer.

Lewis Mumford.

Troskap og alt som kan øve et menneske opp i den, er veien til å utvide vårt hjerte og vår karakter.

Bjørnson.

mangel på lette og spesielt mobile tanks. De ønsker derfor ikke å bruke hverken den meget tunge britiske Centurion eller de to tunge amerikanske M 47 og M 48, skjønt Bundeswehr har anskaffet en del M 48 for treningsformål. Disse tunge tanks synes tyskerne er for svære, for langsomme og bruker alt for meget brensel — felttoget i Øst stoppet jo enkelte ganger som følge av drivstoffmangel. Tyskerne ønsker en lett tank på 30—40 tonn, som helst skal være så hurtig at den ikke trenger å frykte antitankskytset.

Hva trosskanser angår vil tyskerne også ha sin egen type. De er gått inn for en meget lav panservogn, som ser ut som en tank uten tårn og som har rom for ganske mange soldater. Denne panservognen menes å være beskyttet først og fremst ved sin ringe høyde ikke ved styrken av panseret. Vognen utstyres med Rolls-Royce-motorer, som bygges i Tyskland på lisens fra Hispano-Suiza. De første ferdige vogner ventes levert i annet halvår 1958.

Fanebustsaken — som ikke tålte dagens lys

— Og før jeg gir ordet fra meg vil jeg ut fra mitt syn på de herrer advokat Sven Arntzens og fullmektig Dahls eventuelle uaktsomhet ved å gjøre den henvendelsen til politiet (og automatisk til Deutsche Poststelle), minne om domstolens talløst mange ganger gjentatte klisje overfor allslags godt og midtels og mindre godt begavede og utrustede NS-medlemmer at: «du måtte da vite og du måtte da begripe og du måtte da forstå!» Og når så vedkommende forsikrer at eller hun dessverre ikke forsto — så endevendes dette til at til-

etterrettingsavdeling alt nåde fått medinger om. Og begge kom til den slutning at det var grunn til å tro at britiske sjøstridskrefter ville trenge inn i Oslofjorden natten mellom 8. og 9. april».

«Kommanderende Admiral bestemte derfor at fjordsperringen foreløbig ikke skulle bli lagt, for at minene i tilfelle, ikke skulle innskrenke de britiske krigsskips operasjonsfrihet i farvannet». (Uthevet her). Bl. a. som følge av K. Als kontraordre, ble mineene heller ikke lagt ut senere. (Forf.s tilføyelse).

*

Ifølge opplysninger som senere er blitt offentliggjort blant annet i de offisielle britiske fremstillinger om den annen verdenskrig, — fantes der den gang ikke et eneste britisk overflateskip i nærheten av de farvann hvor engelskmennene så rundhåndet hadde gitt de norske marinemyndigheter løfter om å komme oss til hjelp. Hjemmeflåten befant seg på dette tidspunkt i farvannene nord for Rosyth, Scapa Flow og Shetlandsøyene, og til dels ennå lenger nord, med kurs mot Nord-Norge og «Tåkeheimen». (Se «The War at Sea», bind I, s. 158 & 159, og «Norges Sjøkrig», bd. I, s. 171—188).

En mulig britisk hjelp til forsvar av Norges vel mest livsviktige forsvarsområde —

talte hadde forstått o.s.v.! Og det enda sosialminister Aslaug Aasland offentlig har hevdet at vi hadde ikke hatt så mange NS-medlemmer, dersom vi hadde hatt en bedre åndssvakeforsorg her i landet!

Men selv av henimot åndssvake venter altså domstolene at de kunne, skulle, burde og måtte vite og begripe atskillig mer enn mange andre med akademisk utdanning i høye embeter!

(Redaktør T. Fanebust i Fanebustsaken II, side 20).

var utelukket av sjømilitære grunner.

Leif Sundt.

Formaliteter —

(Forts. fra side 1)

landsskolelovens paragraf 28, nr. 2 at «tilsynsnevnda skal gis høve til å seia si meining om søkjarene». Tilsynsnevnda hadde hatt høve til å uttale seg, men benyttet seg ikke av retten. Så den formelle feilen stakk ikke så veldig djupt. Men tida var igjen gått, og da dette omsider ble funnet ut, kom det henstilling fra myndighetene om at vikaren måtte fortsette og at posten skulle kunnngjøres av kommende skoleår.

Og det ble gjort i 1956. Tre lærere med lærerprøve meldte seg. På samme måte som det hadde skjedd i 1953 og da godkjent av skoledirektøren, ble det gjort vedtak om konstitusjon i stedet for tilsetting. Lærer Engel ble konstituert som nr. 1 og lærer Flaatrud som nr. 2. Etter fem måneder fant departementet ut at det ikke var adgang til konstitusjon da det hadde meldt seg søkere med lærerprøve. Det het bl. a.: Siden det hadde meldt seg kvalifiserte søkere — i alt tre søkere med lærerprøve — og posten var lyst ut i samsvar med landsskolelovens paragraf 26 nr. 1, hadde ikke skolestyret adgang til besette posten på konstitusjon jfr. 1. sk. 1. paragraf 30».

Blant de tre som søkte var lærer Flaatrud og en som hadde vært medlem av NS. Skolestyret ble av departementet anmodet om å lyse ut posten på nytt, men de søkerne som hadde meldt seg, skulle i tilfelle tilskrives med spørsmål om de opprettholdt søknadene. Skolestyret vedtok enstemmig at søkerne skulle tilskrives, og den eneste av de som sto ved søknadene var lærer Flaatrud. Han ble tilsatt i et skolestyremøte i januar i år med 10 mot 7 stemmer.

Men saka kom tilbake fra skoledirektøren med anmodning om at posten måtte lyses ut på nytt. Begrunnelsen var at «slik som saken ligger an», så mente departementet at det måtte gjøres.

I neste møte ble saka behandlet, og stillingen ble utlyst på

at jo mer den daværende utenriksminister Koht kan få kastet av smuss og mistenkeliggjørelse på legasjonsråd Stang, — desto sterkere vil Koht føle seg under sitt «forsvar» av sin merkverdige handlemåte i ovennevnte forhold.

24. juni ble Flaatrud tilsatt med sju st., Nils Lohne hadde tre stemmer og fem stemte for noe annet. Skoledirektøren godkjente heller ikke dette, og han ville heller ikke tilrå at Lohne som har vært NS, ble ansatt. Skoledirektøren sa da at «skolestyret kan da enten utlyse posten på nytt eller gå til konstitusjon. Riktignok er det i alminnelighet ikke anledning til å foreta konstitusjon når en lærerpost er utlyst i samsvar med 1. sk. 1. paragraf 26 og dersom det er søkere som kan tilsettes på vanlig måte og godkjennes. Sistnevnte vilkår foreligger ikke i denne sak, og det må derfor antas å være adgang til å konstituere dersom skolestyret ikke finner å burde kunnngjøre posten på nytt».

10. august behandlet skolestyret saka igjen. Med ni mot fire stemmer (kvalifisert flertall) ble det vedtatt å ikke bøye seg for skoledirektørens anmodning og Flaatrud ble tilsatt med samme stemmetall. Etter to måneder har nå departementet funnet ut at det ikke var noen ordinær annen gangs behandling. Hadde det nemlig det vært, ville skolestyret vedtatt vært uangripelig for alle høyere instanser. Årsaken til at det ikke var ordinær annen gangs behandling, var at skoledirektøren ikke hadde noe forslag om tilsetting i posten. Hvorvidt det er skolestyrets skyld, er det for øvrig ikke sagt noe om.

Det hadde ikke vært vanskelig å finne formaliteter å henge seg i i denne saka, men det har alltid tatt litt tid. At mindretallets anke ble sendt inn til skoledirektøren etter at møtet er holdt og derfra videreeksperert til departementet, var en opplagt ulovlighet, og departementet har bemerket det.

Vi skal ikke denne gangen kommentere disse oppteknelsene noe mer. De taler for seg sjøl, men vi synes det må være slutt på at det «leikes butikk» med skolebarner som prøvekluter.

(Fra Buskerud Bygdeblad 7. november 1957).

at jo mer den daværende utenriksminister Koht kan få kastet av smuss og mistenkeliggjørelse på legasjonsråd Stang, — desto sterkere vil Koht føle seg under sitt «forsvar» av sin merkverdige handlemåte i ovennevnte forhold.

Det bør i denne forbindelse også presiseres, at alle de nordiske legasjoner — men ikke Norge — hadde i Berlin også sine øvede presse-attasjeer, som virket som legasjonenes etterretningstjenestemenn. I den norske legasjon derimot skulle Stang være alt: både legasjonsråd (med hele den daglige korrespondanse), dessuten skulle han følge med som militærattasje og som presseattasje.

Oslo 15. 11. 1957.

Vel 6 mill. gjenstår i «landssvik»-oppgjøret

Tallene for det økonomiske landssvikoppgjøret viser pr. 1. juli i år et samlet ansvar i erstatning, inndragning og bøter på 8,2 mill. kroner, opplyser sekretær Bjørn Vade i Justisdepartementet til Morgenbladet. Man kan regne med at de måneder som er gått er beløpet sannsynligvis redusert med ca. 2 millioner. Samlede antall saker var pr. 1. juli 188. — Man må regne med at antalet nå ikke er stort over 100. Ni saker er anket til Stortinget.

FOLK OG LAND

Redaktør og utgiver:
JOHANNES KRINGLEBOTM
Postboks 3237, Oslo
Ekspedisjon og kasse:
Kierschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96
Boks 3214

Abonnementspriser:
Kr. 25,- pr. år, kr. 12,50
pr. halvår. Sverige og
Danmark: kr. 29,00 pr.
år, kr. 14,50 pr. halvår.
Utlandet for øvrig: kr.
33,00 pr. år, kr. 16,50 pr.
halvår. I nøytralt om-
slag kr. 35,00 pr. år, kr.
17,50 pr. halvår.

Løssalg 65 øre
Annonsepris:
32 øre pr. millimeter
over en spalte.
Bruk postgiro nr. 16450.
Sambandstrykkeriet
Oslo